

школярів, а також формують гарний контакт між дорослим та дитиною [3].

На розвиток емоційного інтелекту ефективно впливає читання книг з аналізом настрою і почуттів персонажів, відвідування театрів, ігрові вправи, ситуації з життя дітей, демонстрація фотографій, малюнків осіб з основними емоціями та пізніше з відтінками емоцій, малювання «власного настрою», а також настрою близьких, друзів та аналіз причин настрою.

Отже, в основі розвитку особистості лежить емоційний інтелект, його структурні елементи починають формуватися ще у молодшому шкільному віці та вдосконалюються впродовж всього нашого життя. Ефективність діяльності з розвитку ЕІ молодших школярів залежить від створення належних психологічних умов вдома та у закладах загальної середньої освіти, методичного забезпечення та усвідомлення педагогами необхідності цього важливого і актуального питання.

Список використаних джерел

1. Носенко Е. Л., Коврига Н.В. Емоційний інтелект: концептуалізація феномену, основні функції: монографія. К.: Вища школа, 2003. 126 с.
2. П'ять способів розвинути в дитини емоційний інтелект. Розвиток дитини. URL: <https://childdevelop.com.ua/articles/develop/6333/>.
3. Розвиваємо емоційний інтелект у дітей. Школа Ранок. URL: <https://ranok-school.com/2020/08/16/rozvyvaiemo-emotsijnyj-intelekt-u-ditej/>.
4. Савченко Ю. Ю. Розвиток емоційного інтелекту учнів молодшого шкільного віку. Освіта та розвиток обдарованої особистості. URL: <http://otr.iod.gov.ua/images/pdf/2014/12/5.pdf>.
5. Смоляр Л. Що таке емоційний інтелект, і як він впливає на життя. Українська правда Життя. URL: <https://life.pravda.com.ua/health/2017/10/15/226957/>.
6. Mayer J. D., Salovey P. What is emotional intelligence. Emotional development and emotional intelligence: Implications for educators. P. Salovey, D. Sluyter (Eds.). New York: Basic Books, 1997. PP. 3–31.

Марина Шарпило

«КАМЕНІ СПОТИКАННЯ» У КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКІЙ СТРАТЕГІЇ ФОРМУВАННЯ КОМЕМОРАТИВНИХ ПРАКТИК ГОЛОКОСТУ

Сучасна інерція герменевтики комеморації Голокосту докорінно екстермінувала архаїчні практики вшанування, які будувались на створенні культури тоталітаризму болю та відчаю, підкріплюючи свою контекстуальність статичним ритуалом, де авторитарне місце займала монументальна рефлексія. Змістовний контраст між двома формами пам'ятання ґрунтується на здатності використати культурно – мистецьке

поле для модифікації колективної пам'яті, що містить у собі цілий спектр складних аксіологічних змістів. Концепція вшанування не несе метафоричний символізм. Вона конструює механізми ідентичності, впливаючи на різні сфери життя, активізуючи філософське, політичне розуміння явища [4, с. 15].

Актуалізація переосмислення наративів Голокосту є наслідком динамічного розвитку постіндустріального суспільства, що передбачає зміну традиційних основ міжкультурного діалогу з інтенсивним розмежуванням комеморативних рольових моделей «свідок-спостерігач». Неоднорідність колективної ідентичності та трансформація її у індивідуальний сегмент, окреслює варіативність культури пам'яті. Мистецькі комеморативні практики конструюють ідею зображення Катастрофи як результату творчості, яка швидше генерується у суспільство. Це дозволяє зберігати спогади у соціальній площині та надавати нового змісту поняттю «постпам'ять» [3, с. 11].

Методологічно – функціональна сутність ключових термінів, а саме: «комеморація», «місце пам'яті», «колективне минуле», знайшли своє відбиття у працях головних теоретиків та генераторів фундаментальних *memory studies* – М. Хальбвакса, А. Ассман, П. Нора, що розглядали пам'ятання як новий спосіб спілкування та прогресивну культурну адаптацію індивідуально – пережитого досвіду. Парадигма суспільного вшанування трансформується під впливом різних уявлень і часто стає ідентифікатором, джерелом пропаганди, яка створює хибні гуманістичні ідеї та позбавляє соціум можливості бути співпричетними до процесу журби [1, с. 25].

Проблема культурної ідентичності висвітлює етичний дискурс минулого та постпам'яті, у якому відбувається конфлікт сприйняття Голокосту. Загалом комеморація працює на створення спільних спогадів через формування ритуалів увічнення [5, с. 10]. Сьогодні зростає роль мистецьких «місць пам'яті», які гармонійно конструюють свої ідеї у повсякденність, дозволяючи говорити про трагедію смерті на рівні ствердження життя. Будь-яка форма репрезентації Катастрофи впливає на її соціальну адаптацію.

«Каміні спотикання» або *stolperstein* – мистецький артпроект німецького художника Гюнтера Демніга (1947), який можна вважати наймасовішим монументом жертвам Голокосту [7]. Інсталяція представлена у багатьох країнах світу, зокрема в Україні. Станом на 2021 рік було встановлено у бруківку майже 50 тисяч цеглин пам'ятання з символічним закликком «Один камінь – одне життя». Для реалізації ідеї також залучались колишні в'язні концтаборів.

Синхронізуючись с юдейською традицією, асоціювати пам'ять за померлими з камінням, митець апробує нову форму міжкультурної комунікації. Вбудовані в урбаністичний простір, міні – монументи

перифразують історичний наратив Катастрофи та імпровізовано перетворюють звичайних людей на співучасників комеморативної практики. Ідейною основою для даної меморіальної трансляції є символічна табличка з інформаційними відомостями про жертву нацизму, яка розповідає свою особисту історію.

«Камені» фіксуються поблизу місця останнього перебування людини, щоб перехожі символічно «спотикнулись» через мистецький об'єкт та рефлексували, отримували відповідний меседж співчуття.

Метафоричним ядром інсталяції є персоніфіковане життя, що трансформувалось під впливом девіантних подій знищення. Комеморативний відгук формується як асоціативний механізм, коли будь-хто «перетворюється» на згадану у камені особистість [2, с. 8].

«Камені спотикання» відкриті для вільних інтерпретацій. Вони можуть символізувати як вбудову у сьогодення чужої, не прожитої історії, так і культурно – політичні мотиви засудження та звинувачення агресорів. Варто зазначити, що Г. Демніг дещо розмежовує вектори свого проекту, зводячи до домінантів – привернення уваги до великої кількості жертв серед євреїв та перехід на нову риторичну стосовно Голокосту. У цьому полягає сучасна мова комеморативних практик – пошук відповідей у реальному часі. Саме тому, мистецькі витвори постмодерну не мають на меті наслідувати «вічну актуальність», бо об'єкти вшанування можуть набувати нового значення кожну хвилину і доцільно стимулювати соціум взаємодіяти з ними, заради креації зрозумілої семіотики прочитання образів. Це не трансформує минуле, а лише адаптує його до контексту повсякденності. «Камені спотикання» залучаються індивіда до сенситивної розмови, не пропонуючи статичну реакцію з традиційними моментами пам'ятання, які локалізують Голокост у межах етнічних спільнот чи у спеціальних місцях [6]. Урбаністичний простір розширює можливості для публічного катарсису.

Мистецькі меморіальні композиції орієнтуються на створення власного досвіду сприйняття трагедії Голокосту, роблячи його унікальним. Складний конгломерат відчуттів, які передають «камені», мають дозволити кожному знайти своє місце у цій трагедії, зрозуміти її лейтмотиви, сконструювати інформаційний контекст майбутнього з чітким розумінням циклічності історії. Взаємодія з культурно-мистецькими комеморативними практиками Голокосту має на меті ефективно протидіяти панівним теоріям антисемітизму, диктатури та нерівності, створити умови для стійкого міжкультурного діалогу на підґрунті самоідентифікації свідомої моралі.

Список використаних джерел

1. Assmann, A. *Der lange Schatten der Vergangenheit. Erinnerungskultur und Geschichtspolitik*/ A. Assmann. – München: C.H. Beck, 2006. – s. 320.
2. Assmann, A. *Cultural Memory and Western Civilization: Functions, Media,*

- Archives/ A. Assmann. – Cambridge: Cambridge UP, 2012. – s. 403.
3. Nora, P. Present, nation, memory / P. Nora. – Kyiv: TOV «Vydavnytstvo «Klio», 2014. – s. 272.
 4. Nora, P. Faire de l'histoire/ P. Nora. – Gallimard, 1973, con Jacques Le Goff, trad. di Isolina Mariani, Fare la storia, Einaudi, Torino 1981. – s. 248.
 5. Maurice Halbwachs, La Mémoire collective/ M. Halbwachs. - Paris : Les Presses universitaires de France, 1967. – s. 204.
 6. Громадська організація «Центр студій політики пам'яті та публічної історії «Мнемоніка» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mnemonika.org.ua/kameni-spotykannya>
 7. Google art [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://artsandculture.google.com/entity/m0bbtlk3?hl=uk>

Севда Шафар

ПІЗНАВАЛЬНИЙ ІНТЕРЕС ЯК НЕОБХІДНА УМОВА СТАНОВЛЕННЯ ПОВНОЦІННОЇ ОСОБИСТОСТІ У МОЛОДШОМУ ШКІЛЬНОМУ ВІЦІ

В рамках нових вимог, що пред'являються до освіти у зв'язку з розширенням та поглибленням процесів демократії в сучасному суспільстві, вирішенням проблем економічної та політичної реформ, передбачається, що її зміст має давати можливість вибору кожному учню індивідуальної траєкторії свого розвитку, області для самореалізації, що забезпечується розвитком пізнавального інтересу. З цього логічно випливає необхідність переоцінки прямого та опосередкованого педагогічного впливу у процесі навчання для централізації позиції дитини в процесі освітньої взаємодії з навколишнім світом. Це дозволить інтенсифікувати внутрішні рушійні сили розвитку пізнавального інтересу учнів.

Проблема розвитку пізнавального інтересу у процесі навчання має багатовікову історію. Ще кілька століть тому було зазначено, що жодне навчання не буде по-справжньому повноцінним, якщо дитина не виявляє інтересу до навчальної діяльності. Це твердження є актуальним і сьогодні. Інтерес – фундамент, у якому має будуватися освітній процес, необхідна умова становлення повноцінної особистості.

Аналіз стану проблеми пізнавального інтересу на практиці сучасних шкіл показав його недостатній рівень у задоволенні вимог освіти. У молодших школярів спостерігається переважання низького рівня розвитку пізнавального інтересу, який на момент закінчення початкової школи більшість дітей так і залишається на рівні цікавості.

На нашу думку, велика роль розвитку пізнавального інтересу належить початковому етапу навчання. Це підтверджується психолого-педагогічними дослідженнями. Навчальна діяльність починає формуватися у дітей віком від 6 до 10 років. На її основі у молодших школярів виникає